
PAMUK ÜRETİCİLERİNİN MEVCUT ÖRGÜTLENME DURUMLARI VE ÖRGÜTLENMEYE BAKIŞ AÇILARININ BELİRLENMESİ: AYDIN İLİ ÖRNEĞİ

DETERMINING THE CURRENT ORGANIZATIONS OF COTTON FARMERS AND THEIR ASPECTS OF ORGANIZATION: A CASE OF AYDIN

Filiz KINIKLI- Ayşe UZMAY**- Murat YERCAN***
Muhammed ZEYTİN - H. Can DEMİRKAYA*

Özet

Ülkemizde tarım sektörü, toplum beslenmesine, işgücüne, verimliliğe, ekonomiye ve ihracata katkısı bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle tarımsal üretiminin yoğun olarak yapıldığı kırsal bölgelerde yaşayan halkın ekonomik ve sosyal yönden kalkındırılması, iş olanaklarının artırılması, sosyal adaletin sağlanması, her konuda eğitim ve bilgi yönünden donatılmasıyla verimliliğin artırılması gerekmektedir.

Türkiye’de en çok tartışılan konuların başında, üreticilerin örgütlü bir yapıda olmaması gelmektedir. Tarımsal üretici örgütlerinin temelinde kooperatifler yer almaktadır. Kooperatifler kendisine has yapısı ve özellikleri ile belirli bir kültürel yapıyı, kendine özgü prensipleri ve tarihsel bir birikimi ifade etmektedir.

Bu araştırmayla, Aydın ilinde pamuk tarımı yapan üreticilerin sosyo-ekonomik yapısı, örgütlenmeye bakışı, örgütlenme konusundaki bilgi düzeyleri, örgütlenmeden beklentileri, örgütlenmeye ilişkin sorunları belirlenmeye çalışarak, bu sorunlara çözüm önerileri geliştirilmeye

* Araş. Gör., Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, filiz.kinikli@ege.edu.tr

** Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, ayse.uzmay@ege.edu.tr

*** Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, murat.yercan@ege.edu.tr

çalışılmıştır. Çalışmada, Aydın ilinde en çok pamuk üretimi yapılan 3 ilçe (Söke, Germencik, Koçarlı) araştırma kapsamına alınmıştır. Aydın ilindeki pamuk üreticilerini temsil etmek üzere görüşülecek üretici sayısı ise oransal örnek hacmi formülü yardımıyla hesaplanmıştır ve örnek hacmi 96 olarak bulunmuştur. Araştırma kapsamında görüşülen üreticiler ile yüz yüze yapılan anketler sonucunda elde edilen veriler tablo ve grafikler halinde özetlenmiştir. Normal dağılış göstermeyen değişkenler için Kruskal- Wallis ve Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, üreticilerin genel olarak tarımsal örgütlenme düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Fakat örgüt bazında bu durum farklılık göstermektedir. Üreticiler, tarımsal üretici örgütlerinin en önemli sorunlarının; yönetim, finansman ve eğitim olduğunu düşünmektedirler ve tarımsal üretici örgütlerini sadece devletin denetlemesi gerektiği görüşündedirler.

Anahtar Kelimeler: Pamuk, Tarımsal örgütlenme, Üretici örgütleri, Kooperatif, Aydın

Jel Kodları: Q13

Abstract

Agriculture sector has vital importance in point of the nutrition of community, labour, productivity, economy and the contribution to the exportation in Turkey. . Therefore, it is required to increase the productivity by improving the economic and social aspects of people who live in countryside in where agricultural production is done intensely; increasing the employment opportunities for them; providing social justice for them; and equipping them with education and information in every aspect.

One of the most controversial problem in Turkey is that producers are not organized.

Cooperatives are at the core of agricultural producers' organizations. Cooperatives mean a historical accumulation, specific principals and certain cultural structure with a special structure and

characteristic that can be connoted as the culture of cooperatives. With its impacts and the benefits on the developments of the culture of democracy and its role in the development of a nation, it must be kept on the agenda and searching for solution is very important.

The current situation of agricultural producer organizations which are active in Aydın, the socioeconomic structure of producers, their perspective to the organization, their knowledge level in point of organizing, their expectations from organizing, and their problems in organizing were determined and solution suggestions against these problems were improved by this research.

In the study, 3 districts (Söke, Germencik, Koçarlı) with the most cotton production in Aydın province were included in the research.

The number of producers to represent cotton producers in Aydın Province was calculated with proportional sampling method and the required sample size was found to be 96. Sampling method was distributed taking account of cotton production.

Accordingly, 61 farmer from Söke, 23 farmer from Germencik and 12 farmer from Koçarlı were interviewed. Accordingly, results were summarized as tables and graphics. The normal distribution test was done with the Kolmogorov-Smirnov test for continuous variables. It was determined that the variables did not show normal distribution. Kruskal-Wallis test and Mann-Whitney U test were applied for the variables.

As a result of the research, it was determined that the level of agricultural organization of farmers is high. But, this situation differs from organization to organization. Farmers think that the most problems of agricultural organizations are management, funding and education. And they think that agricultural organizations should be controlled only by government.

Keywords: Cotton, Agricultural organization, Farmer organization, Cooperative, Aydın

GİRİŞ

Türkiye’de tarım sektörü, nüfusun gıda maddeleri gereksinimini karşılaması, tarıma dayalı sanayinin hammadde kaynağını oluşturması, belli bir kesime istihdam olanağı sağlaması, dışa bağımlılığın önlenmesi ve ödemeler dengesi üzerinde önemli etkilerinin olması gibi nedenlerle, ekonomide stratejik bir öneme sahiptir (Karaca vd., 2015).

Özellikle kırsal alanda sağladığı istihdamla, ülkemiz ekonomisinde etkin rol oynayan tarım sektörünün önemi ne yazık ki yeteri kadar anlaşılamamış ve sektöre olan destek giderek azalmıştır.

Sermaye yetersizliği nedeniyle modern tarıma geçemeyen ya da etkili yatırımlar yapamayan küçük ölçekli işletmeler, piyasada rekabet gücü bulamamış bu nedenle iş gücünü kaybederek göç veren köylerde tarım topraklarının önemli bir kısmı boş bırakılmıştır.

Bu süreçten hem tarım sektörünün hem de tarıma bağlı olan tüm sektörlerin etkilenmiş olması, tarımda kooperatifleşmenin önemini ve zorunluluğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Çünkü kooperatiflerin en önemli özelliği küçük ölçekli işletmelerin birleşerek büyük işletmeler gibi davranabilmelerini ve serbest pazar ekonomisinde söz sahibi olabilmelerini sağlamaktır (Gönlügür, 2015).

Tarım kooperatifi üreticilerin tek başlarına karşılayamadıkları ortak ihtiyaçları ve istekleri toplu olarak ve uygun koşullarda karşılamak amacıyla üreticilerce oluşturulan, sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen özerk bir örgüttür (İnan, 2008:42)

Tarımsal kooperatiflerin temel görevlerinin başında, çiftçilerin ekonomik haklarını korumak gelmektedir (Turan ve Mülayim, 1994; Acar ve Yıldırım, 2000).

Tarımsal kooperatifler, çiftçiye sağladığı ekonomik yararlar yanında, yöresel ve bölgesel kalkınmada önemli görevler üstlenmektedir (Çıkın ve Yercan, 1995; Acar ve Yıldırım, 2000).

Pamuk bitkisi, yaygın ve zorunlu kullanım alanıyla insanlık açısından, yarattığı katma değer ve istihdam olanaklarıyla da üretici ülkeler açısından büyük ekonomik öneme sahiptir. Artan nüfus, doğal elyafa olan ilginin giderek artması ve yaşam standartlarının yükselmesi, pamuk bitkisine olan talebi de arttırmaktadır. Günümüzde Türkiye, pamuk ekim alanı yönünden dünyada yedinci; birim alandan elde edilen lif pamuk verimi yönünden dördüncü; pamuk üretim miktarı yönünden altıncı; pamuk tüketimi yönünden beşinci; pamuk ithalatı yönünden dördüncü ülke konumundadır (Gençer vd., 2005).

Pamuk işlenmesi açısından çırçır sanayinin, lifi ile tekstil sanayinin, çekirdeği ile yem ve yağ sanayinin, lifleri ile de kağıt sanayinin hammaddesi durumundadır. Nüfus artışı ve yaşam standardının yükselmesi, pamuk bitkisine olan talebi de arttırmaktadır.

Dünyada pamuk üretim alanının en geniş olduğu ülke uzun yıllardır Çin olurken son yıllardaki üretim artışıyla Hindistan Çin'i geride bırakmıştır. Dünya üretiminin yaklaşık % 80'i, Türkiye'nin de içinde olduğu sekiz ülke tarafından gerçekleştirilmektedir (Anonim 2017a).

Ulusal Pamuk Konseyi'nin 2016 yılı raporunda yer alan Türkiye'nin pamuk ekim alanı, lif verimi, lif üretimi, ithalatı, ihracatı vb. bilgiler tablo 'da yer almaktadır.

Buna göre; pamuk ekim alanları 2013 yılından beri genel olarak düşme eğilimli dalgalanmaktadır. İçinde bulunduğumuz 2016/17 sezonunda bu eğilimin sürdüğü ve pamuk ekim alanlarının 415 bin hektar seviyelerine gerilemiş olduğu tahmin edilmektedir. Lif pamuk üretimimiz 2011/12 sezonundan bu yana, sınırlı da olsa azalma eğilimindedir. Bu azalma ekim alanlarındaki daralmadan kaynaklanmaktadır.

Tarla verimlerindeki artışlar, 2016/17 sezonu dışında, ekilişteki daralmanın yarattığı açığı kapatmaya yetmemiş ve rekolte düşmüştür; ancak bu sezon ekim alanlarındaki daralmaya rağmen, rekoltenin az da olsa artmış olduğu, buna karşılık, son üç sezonda 1,4 milyon ton' dan 1,5 milyon ton' a yükselen Lif pamuk tüketimimizin 2016/2017 itibarıyla tekrar 1.450 bin ton' a gerilemiş bulunduğu tahmin edilmektedir. Üretim ve tüketimdeki bu gelişmelerle birlikte lif pamuk ithalatı son üç sezonda

932 bin ton’ dan 713 bin ton’ a düşmüştür.

Bu sezon gerilemenin sürdüğü ve ithalatın 693 bin ton’a düşmüş olduğu tahmin edilmektedir. Buna karşılık son üç sezonda 110-126 bin ton aralığında seyreden lif pamuk ihracatımızın 2016/17 itibariyle 164 bin ton’ a çıkması dikkat çekmektedir (UPK, 2016).

Tablo 1. Türkiye Pamuk Durumu

	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
Ekim Alanı, bin ha	451	468	434	415
Lif Verimi, kg/da	195	181	170	180
Lif Üretimi, bin ton	878	846	738	756
Bşl. Stoğu, bin ton**	191	490	534	597
İthalat, bin ton	932	810	713	693
Tüketim, bin ton	1.400	1.486	1.500	1.450
İhracat, bin ton	110	126	117	164
Snç stoğu, bin ton**	726	534	597	432
Fiyat(TL/kg)***	4.10	3,55	4.11	5,48

Kaynak: Tüik, 2017 http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=58

* 2016/17 Tahmini değerleri ICAC 74.Genel Kurul Toplantısında sunulan Türkiye Ülke Raporundan alınmıştır.

** Başlangıç ve Bitiş Stok değerleri ICAC 74.Genel Kurul Toplantısında sunulan Türkiye Ülke Raporundan alınmıştır.

***Fiyat 2013/14 için: İzmir Tic. Borsası Ege St 1, Ekim-Aralık Ort.; 2014/15 ve 2015/16 için: İzmir ve Şanlıurfa Urfa Tic .Borsaları 1Ekim-23 Aralık Ort., 41 renk kapanış fiyatlarının ağırlıklı ortalaması; 2016/17 için İzmir Tic. Borsası. Ekim-Aralık 41 renk fiyatlarının ağırlıklı ortalamasıdır.

Türkiye’de pamuğu ham madde olarak kullanan tekstil ve hazır giyim sektörü; 2013 yılında milli gelirin %8.6’sını, sanayi istihdamının %7,4’ünü, toplam ihracatın %18.3’ünü oluşturan en önemli sektörlerden birisidir (TGSD, 2015). Türkiye ekonomisine katkılarından dolayı pamuk bitkisi günümüze kadar literatürde çeşitli şekillerde ele alınarak çalışılmıştır.

Bazı çalışmalarda çeşitli bölgeler veya tüm ülke ele alınarak pamuk üretimi ve sorunlarını ortaya konmaya çalışılırken (Özüdoğru, 2003; Aksoy ve Dölekoğlu, 2003; Kılılı ve Bölek, 2004; Genç vd., 2005), bazı çalışmalarda da pamuk arzı, devlet destekleri, prim sistemleri, fiyatlar, ekonomik analiz, girdi talebi gibi çeşitli konular ele alınmıştır

(Miran vd., 2002; Aktaş, 2006; Uzmay vd., 2006; Uzmay vd., 2009; Işın vd., 2009, Uzmay ve Adanacıoğlu, 2009; Özüdoğru ve Miran, 2015).

Bunun yanında tarımsal alanda örgütlenme üzerine yapılan çalışmalar, örgütlenmenin önemini vurgulayan çalışmalar da mevcuttur (Can, 2002; Terin, 2008; Terin ve Ateş, 2010; Sağlam, 2013,).

Bununla birlikte, halen örgütlenme ve etkinliği konusunda önemli tartışmalar yaşanmaktadır.

Bu kapsamda pamuk üretiminin sürdürülebilirliği açısından pamuk üreticilerine yönelik örgütlenme çalışmaları büyük önem taşımaktadır.

Özellikle Ege bölgesinde ekim alanlarında genel olarak azalma yaşanması bu bölgede ki önemli pamuk üretimini gerçekleştiren illerin dikkatle incelenmesi gerektirmektedir (Uzmay vd., 2009; Anonim, 2017b).

Bu araştırmayla, Ege bölgesinde pamuk üretiminde önem taşıyan Aydın ilinde pamuk tarımı yapan üreticilerin demografik özellikleri, örgütlenmeye bakışı, örgütlenme konusundaki bilgi düzeyleri, örgütlenmeden beklentileri, örgütlenmeye ilişkin sorunları belirlenmeye çalışarak, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE BULGULAR

1. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmanın ana materyalini Aydın ilinin Söke, Germencik ve Koçarlı ilçelerindeki pamuk üreticileri ile yüz yüze yapılan anketler sonucu elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Ayrıca önceden yayınlanmış tezler, araştırmalar, makaleler, bildiriler, proje raporları vb. çalışmanın ikincil veri kaynaklarını oluşturmaktadır.

Pamuk üreticilerini temsil etmek üzere görüşülecek üretici sayısı oransal örnek hacmi formülü yardımıyla hesaplanmıştır (Newbold, 1995).

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{\hat{p}_x}^2 + p(1-p)}$$

n= örnek hacmi,

N= Söke, Germencik ve Koçarlı pamuk üretici sayısı

$\sigma^2_{\hat{p}_x}$ = ana kitle varyansı

p= Oran (en yüksek örnek hacmine ulaşmak için %50 alınmıştır)

Oransal örnek hacmi formülüne göre % 95 güven aralığı, % 10 hata payı ile örnek hacmi 96 olarak hesaplanmıştır. Belirlenen örnek hacmi üreticiler arasında, pamuk üretim miktarına göre oransal olarak dağıtılmıştır. Buna göre, Söke'den 61, Germencik'ten 23 Koçarlı'dan 12 üreticiyle görüşülmüştür.

Araştırmada pamuk işletmeleri ölçek büyüklüklerine göre farklı 3 grupta toplanmıştır. Buna göre 1. grupta pamuk ekim alanı 50 dekardan küçük olan işletme sahipleri, 2. grupta 50 dekar ile 100 dekar pamuk ekim alanına sahip üreticiler, 3. grupta ise pamuk ekim arazisi 100 dekardan fazla olan üreticiler yer almaktadır (Tablo 2).

Anket yoluyla toplanan veriler gerekli kodlamalar ve kontroller yapıldıktan sonra Excell ve SPSS paket programına girilmiştir. Buna göre

Tablo 2. Üretici Gruplarının Pamuk Ekim Alanları

	1.Grup (<50da)	2.Grup (50-100da)	3.Grup (100da>)	Genel
Pamuk Alan (da)	38.32	84.04	376.44	163.26
Pamuk Verim (kg/da)	521.29	526.92	520.38	522.44
Pamuk Miktar (kg)	19975.83	44282.35	195891.84	85293.55

sonuçlar Tablo ve grafikler halinde özetlenmiştir. Verilerin normal dağılışı göstermediği belirlenmiştir. Normal dağılışı göstermeyen değişkenler için Kruskal- Wallis ve Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

2. Araştırma Bulguları

2.1. Aydın İlinde Pamuk Üreten İşletmecilere Ait Genel Özellikler

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak Aydın ilindeki pamuk üreticilerine ait genel özelliklere (yaş, eğitim, hane halkı büyüklüğü, çiftçilik ve pamuk deneyimi vb.) yer verilmiştir.

Araştırmaya kapsamında incelenen işletmelerdeki üreticilerin yaşı 24-70 arasında değişmektedir ve ortalama yaş 46.55'dir. Eğitimleri ise ilköğretim düzeyindedir.

Üreticilerin ortalama hane halkı büyüklüğü 1-6 kişi arasında değişmekte ve ortalama hane halkı büyüklüğü 3.28 kişidir. Aydın ilinin genel nüfus yapısında ortalama hane halkı büyüklüğü 3.21 kişidir.

Bu durum araştırma kapsamına giren üreticilerin hane halkı büyüklüklerinin Aydın ili ortalamasına yakın olduğunu göstermektedir. Aile başına düşen birey sayısı, bölgelerin sosyo-ekonomik yönden gelişme durumlarıyla yakından ilgilidir.

Gelişmiş bölgelerden gelişmemiş bölgelere doğru bu sayı artış göstermektedir.

Üreticilerin çiftçilik deneyimi ve pamuk üretim durumları incelendiğinde, çiftçilik deneyim yılı ortalama 27.70 yıl, pamuk üretim deneyim yılı ise ortalama 27.48 yıl olarak bulunmuştur. Bu durum da; üreticilerin tarımsal faaliyetlerine pamuk üretimi ile başladıklarını belirtebilmektedir. Üreticilerin sahip oldukları toplam arazi miktarı ortalama 215.14 da iken pamuğun payı %87'dir. Araştırma kapsamında görüşülen üreticilerin beyanlarına göre aylık toplam gelir, 1000-15000 TL arasında değişmektedir. Ortalama aylık toplam gelirler ise 2355 TL'dir (Tablo 3).

Tablo 3. İncelenen İşletmelere Ait Genel Özellikler

	Min.	Max.	S.S.	Ort.
Yaş(Yıl)	24.00	70.00	11.11554	46.55
Eğitim(Yıl)	5.00	15.00	2.28870	9.44
Hane Halkı Büyüklüğü(Kişi)	1.00	6.00	1.18502	3.28
Çiftçilik Deneyim Yılı	4.00	55.00	12.70650	27.70
Pamuk Deneyim Yılı	4.00	60.00	13.35427	27.48
Sahip Olunan Toplam Arazi	10.00	1000.00	247.92990	215.14
Toplam Pamuk Alanı	.00	1000.00	213.12394	187.37
Aylık Toplam Gelir (TL)	1000.00	15000.00	3685.88223	5017.1875

İncelenen işletmelerin %78,1'i hiç ara vermeden pamuk üretimine devam etmiş ve ortalama olarak 27.48 yıldır pamuk üretim dalında faaliyet göstermektedir.

İşletmenin ölçek gruplarına göre bir değerlendirme yapıldığında, büyük ve orta ölçekli işletmelerin pamuk konusunda daha istikrarlı oldukları dikkati çekmektedir.

Diğer yandan büyük ölçekli işletmelerin küçük ve orta ölçekli işletmelere göre daha deneyimli oldukları da saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. İncelenen İşletmelerde Pamuk Üretme Deneyimi ve Pamuk Üretimine Ara Verilmesi Durumu

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ara Verenler	9	29.0	5	19.2	7	17.9	21	21.9
Ara Vermeyenler	22	71.0	21	80.8	32	82.1	75	78.1
Ortalama Deneyim (Yıl)	26.87		26.38		28.69		27.48	

İncelenen işletmelerdeki üreticilerin hayvan varlığı incelendiğinde, üreticilerin genel olarak kendi geçimlerine yetecek kadar hayvan varlığına yer verdikleri dikkati çekmektedir.

Bununla birlikte, 20 büyükbaş hayvana ve 40 adet tavuk kapasiteli

kümesine sahip işletmeler de mevcuttur.

Tarımsal alet-makine varlığı incelendiğinde ise, tüm üreticilerin kendilerine ait traktörünün olduğu belirlenmiştir.

Genel olarak incelendiğinde, üreticilerin tarımsal alet ve makine varlığında sorun yaşamadıkları tespit edilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. İncelenen İşletmelere Ait Hayvan ve Tarımsal Alet-Makine Varlığı

	Min.	Max.	S.S.	Genel
İşletmenin sahip olduğu hayvan varlığı				
-Büyükbaş	.00	20.00	4.78260	1.73
-Küçükbaş	.00	20.00	2.21781	.38
-Kümes	.00	40.00	9.20354	4.99
İşletmenin sahip olduğu tarımsal alet-makine varlığı				
-Traktör	1.00	1.00	.00000	1.00
-Traktör Pulluğu	.00	1.00	.14358	.98
-Kültivatör	.00	1.00	.37463	.83
-Mibzer	.00	1.00	.40052	.80
-Römork	.00	1.00	.10206	.99
-Gübre makinası	.00	1.00	.27784	.92
-Tarla Pülverizatörü	.00	1.00	.40825	.79
-Sirt Pülverizatörü	.00	1.00	.47388	.67

2.2. Aydın İlinde Pamuk Üreten İşletmecilerin Örgütlenme Düzeyleri ve Örgütlenmeyle İlgili Görüşleri

Bu bölümde üreticilerin örgütlenme düzeyleri ve örgütlenmeyle ilgili görüşleri incelenmiştir.

Üreticilerin örgütlenme düzeyleri incelenirken, bölgede faaliyet gösteren Sulama Kooperatifi, Tarım Kredi Kooperatifi, Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Üretici Birliklerinden herhangi birine üye olup olmadıkları incelenmiştir.

Ülkemizde genellikle üreticiler ancak kendilerine bir takım avantajların sağlanacağını bildikleri zaman örgütlere üye ya da ortak

olmaktadırlar. Bir başka ifadeyle örgütlerin faaliyetleriyle elde edecekleri avantajlardan daha fazla bir takım destekleme ve hibe benzeri devlet katkılarından yararlanmak için örgütlere üye ya da ortak olmaktadırlar (Sağlam, 2013).

Ancak, örgütlenmenin gerçekte sağladığı sosyal avantaj ve ekonomik açıdan sürdürülebilirliği konusundaki sağladığı faydalar hakkında yeterli bilince sahip değildir.

Nitekim bu araştırmada, 96 üreticinin tarımsal üretici örgütleri ile ilgili bilinç düzeyi incelendiğinde; “Üyelerin/ortakların kurduğu ve yönetimde söz sahibi olduğu ve ortak menfaatlerini hedef alan bir kuruluştur” düşüncesinde olan 83 (%86.5) kişi, “Devletin gözetiminde ve denetiminde kuruluşlardır” düşüncesinde olan 4 (%4.2) kişi, “Ortakların kurduğu ancak devletin yönettiği kuruluşlardır.” düşüncesinde olan 5 (%5.2) kişi ve her hangi bir fikir belirtmeyen 4 (%4.2) kişi bulunmaktadır (Tablo 6). Araştırmada üreticilerin % 86,5’i üretici örgütü tanımını bilmesine karşılık hala % 13.6’lık bir kısım üretici örgütü tanımını bilmemekte ya da fikir beyan etmemektedir.

Bu durum göz önüne alınarak mutlaka tarımsal üretici örgütlenmesinin ne olduğu konusunda bilinçlendirme, eğitim ve yayım çalışmalarına gereken önem verilmelidir.

Tablo 6. Üreticilerin Tarımsal Örgütlerle İlgili Bilinç Düzeyi

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Üyelerin/ortakların kurduğu ve yönetimde söz sahibi olduğu ve ortak menfaatlerini gözetilen bir kuruluştur.	24	77.4	25	96.2	34	87.2	83	86.5
Devletin gözetiminde ve denetiminde kuruluşlardır.	1	3.2	0	0.0	3	7.7	4	4.2
Ortakların kurduğu ancak devletin yönettiği kuruluşlardır.	2	6.5	1	3.8	2	5.1	5	5.2
Fikrim yok.	4	12.9	0	0.0	0	0.0	4	4.2

Tüm sivil toplum örgütlerinde olduğu gibi tarımsal üretici örgütlerinin de üyelerine/ ortaklarına avantajlar ve kolaylıklar sağlaması, örgütün varoluş amaçlarından biridir.

Bu avantajlar bazen maddi avantajlar olurken bazen de birlik olmanın, gerekli durumlarda temsil edilmenin oluşturduğu avantajlardır. Tablo 7’de verildiği gibi tarımsal üretici örgütlerinin diğer kuruluşlara göre avantajları konusunda; “Ortakların aynı ve nakdi ihtiyaçlarını uygun koşullarda sağlıyor, pazarlama konusunda yardımcı oluyor.” şeklinde düşünen 60 (62.5) kişi, “Daha demokratik kuruluşlar” şeklinde düşünen 7 (7.3) kişi, “Ortaklar birbirini tanıyor, yönetime ve çalışmalara katılım daha fazla oluyor” şeklinde düşünen 15 (15.6) kişi, “İşler daha ucuza, hızlı ve zamanında yapılıyor” şeklinde düşünen 20 (20.8) kişi ve “Avantajı yok” şeklinde düşünen 11 (11.5) kişi bulunmaktadır. Üreticilerin büyük çoğunluğu örgütlerin bir şekilde avantaj sağladığını söylerken, %11.5’inin kendilerine herhangi bir avantaj sağlamadığını söylemeleri dikkat çekicidir. Çünkü günümüzde hangi üretici örgütü olursa olsun mutlaka küçük de olsa bir avantaj sağlamaktadır..

Tablo 7. Üreticilerin Tarımsal Üretici Örgütlerinin diğer kuruluşlara göre avantajlarını bilme düzeyi

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ortakların aynı ve nakdi ihtiyaçlarını uygun koşullarda sağlıyor. pazarlama konusunda yardımcı oluyor	20	33.3	19	31.7	21	35.0	60	62.5
Daha demokratik kuruluşlar	2	28.6	1	14.3	4	57.1	7	7.3
Ortaklar birbirini tanıyor. yönetime ve çalışmalara katılım daha fazla oluyor	7	46.7	4	26.7	4	26.7	15	15.6
İşler daha ucuza. hızlı ve zamanında yapılıyor	3	15.0	5	25.0	12	60.0	20	20.8
Avantajı yok	5	45.5	2	18.2	4	36.4	11	11.5

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Bu nedenle toplam %100’ü aşmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen işletmelerdeki üreticilerin hepsinin herhangi bir tarımsal örgüte üye/ortak oldukları saptanmıştır. İşletme büyüklükleri, eğitim ve yaş ile üreticilerin örgütlere üye olma durumları incelendiğinde ise, gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum üreticilerin örgütlere üye olmalarında işletme büyüklüklerinin, eğitimin ve yaşı etkili olmadığını göstermektedir. Üreticilerin örgütlerdeki ortaklık süreleri, örgütlerin kuruluş süreleri ve etkin çalışmaları ile ilişkilendirilebilir. Son yıllarda üretici örgütlenmesi beklenen düzeyde olmasa da, bazı devlet destekleri ve krediler ve kredilerinde örgütlere ayrıcalık tanınması, tarımsal faaliyetlerde örgütlere üyeliklerin zorunlu tutulması gibi nedenlerle örgütlere üyelik/ortaklıklarda yoğunlaşma görülmektedir. Araştırma kapsamındaki üreticilerin ortaklık süreleri incelendiğinde, üreticilerin yaklaşık 24 yıldır herhangi bir tarımsal örgüte ortak oldukları görülmüştür. Bu durum, üreticilerin tarımsal faaliyete başlamalarıyla birlikte tarımsal örgütlere de üye olduklarını göstermektedir. Üreticilere tarımsal üretici örgütlerine ortak olma sebepleri sorulduğunda en fazla yanıt alınan seçenek “Tarımsal girdileri daha ucuza temin etmek” olmuştur. Bunu “Mesleki ve teknik bilgi olarak daha verimli bir üretim yapmak” seçeneği ve “Ürünlerini daha kolayca pazarlayabilmek için” seçeneği takip etmektedir (Tablo 8). Bu durum üreticilerin herhangi bir tarımsal üretici örgütüne üye olurken

Tablo 8. Üreticilerin Tarımsal Üretici Örgütü’ne ortak olma sebepleri

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tarımsal girdileri daha ucuza temin etmek	13	27.7	11	23.4	23	48.9	47	49.0
Mesleki ve teknik bilgi olarak daha verimli bir üretim yapmak	12	30.8	11	28.2	16	41.0	39	40.6
Ürünleri daha avantajlı pazarlamak	10	40.0	6	24.0	9	36.0	25	26.0
Herkesin ortak olması	9	39.1	4	17.4	10	43.5	23	24.0
Kredi ihtiyacını sağlamak	7	31.8	4	18.2	11	50.0	22	22.9

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Bu nedenle toplam %100’ü aşmaktadır.

sosyal bağlılıktan çok ekonomik getirisine bakarak üye olduklarını göstermektedir. Araştırmaya katılan üreticilere tarımsal üretici örgütüne üye/ortak olurken ana sözleşmeyi okuma durumları sorulduğunda, üreticilerin %66.7'si ana sözleşmeyi okuduğunu beyan etmişlerdir. Bu durum, üreticilerin çoğunluğunun bilinçli bir şekilde örgüte üye olduklarını göstermektedir. Everest tarafından 2015 yılında tarım kredi kooperatifi ortaklarını ele alan çalışmada, ortakların %26.98'inin ana sözleşmeyi okuduğu, %73.02'sinin ise ana sözleşmeyi okumadığı tespit edilmiştir (Everest, 2015). Yapılan benzer bir çalışmada ortakların ana sözleşmeyi okuma durumları arasındaki farkın fazla olması dikkat çekicidir.

Tablo 9. Üreticilerin üye/ortak olurken Tarımsal üretici örgütünün ana sözleşmesini okuma durumu

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuyan	14	45.2	20	76.9	30	76.9	64	66.7
Okumayan	17	54.8	6	23.1	9	23.1	32	33.3

Üreticilerin tarımsal üretici örgütlerine üye/ortak olurken ana sözleşmeyi okuma durumlarını etkileyen faktörler incelenirken yaş, eğitim, hane halkı büyüklüğü, aylık toplam gelir, çiftçilik deneyim yılı, pamuk deneyim yılı, sahip olunan toplam arazi ve toplam pamuk alanı dikkate alınmıştır. Bulgu sonuçlarına göre, eğitim düzeyi, sahip olunan toplam arazi ve pamuk alanının, üreticilerin ana sözleşmeyi okumasında pozitif yönlü etkili olduğu dikkati çekmiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Üreticilerin tarımsal üretici örgütlerine üye/ortak olurken ana sözleşmeyi okuma durumlarını etkileyen faktörler

Üye/ortak olurken tarımsal üretici örgütünün ana sözleşmesini okudunuz mu?		
	Evet	Hayır
Yaş(Yıl)	45.48	48.69
Eğitim(Yıl)**	9.75	8.81
Hane Halkı Büyüklüğü(Kişi)	3.36	3.13
Aylık Toplam Gelir (TL)	5010.16	5031.25
Çiftçilik Deneyim Yılı	26.42	30.25
Pamuk Deneyim Yılı	26.20	30.03
Sahip Olunan Toplam Arazi(dekar)*	245.23	154.94
Toplam Pamuk Alanı(dekar)*	211.41	139.31

*Mann-Whitney U testine göre gruplar arasındaki fark $p < 0,05$ için anlamlıdır.

**Mann-Whitney U testine göre gruplar arasındaki fark $p < 0,10$ için anlamlıdır.

İncelenen işletmelerin tarımsal üretici örgütlerine üyelikleri/ ortaklıkları incelendiğinde, birinci sırada Sulama Kooperatifi'nin olduğu dikkati çekmiştir.

Sulama Kooperatifinin amacı; Devletçe ikmal edilmiş veya edilecek sulama tesislerinden alınacak veya her ne suretle olursa olsun tarım sahalarından çıkarılacak suyun ziraatta kullanılması ile ilgili arazi tesviyesi, tarla başı kanalları, tarla içi sulama ve drenaj gibi zirai sulama tesislerini kurmak veya kurulmuş olan sulama tesislerini işletmek, işletmek ve bakımını yapmak ve yaptırmaktır. Araştırma kapsamında pamuk üreticileri yer aldığından dolayı ve pamuk bitkisinin su ihtiyacının fazla olması sebebiyle,

Sulama Kooperatifine üye olan üreticilerin sayısının çok olması olası beklenen bir sonuçtur. Sulama Kooperatifini, Tarım Satış Kooperatifi, Tarım Kredi Kooperatifi ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifi takip etmektedir (Tablo 11).

Üreticilerin tarımsal üretici örgütlerine üye/ortak olma durumlarını etkileyen faktörler incelenirken Tarım Satış Kooperatifi, Tarım Kredi Kooperatifi ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'ne üye olan ve olmayan üreticiler dikkate alınmıştır.

Tablo 11. Üreticilerin Üye/Ortak Oldukları Tarımsal Örgütler

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sulama Kooperatifi	21	26.6	21	26.6	37	46.8	79	82.3
Tarım Satış Kooperatifi	16	25.0	20	31.2	28	43.8	64	66.7
Tarım Kredi Kooperatifi	17	31.5	13	24.1	24	44.4	54	56.3
Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	11	28.9	7	18.4	20	52.6	38	39.6
Üretici Birliği	4	18.2	3	13.6	15	68.2	22	22.9
Diğer	2	22.2	2	22.2	5	55.6	9	9.4

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Bu nedenle toplam %100'ü aşmaktadır.

Tarım satış kooperatifi ve tarımsal kalkınma kooperatifine üye olmayı pamuk ve toplam arazi miktarının etkilediği, tarım kredi kooperatifine üyeliği ise aylık gelir ve sahip olunan arazi miktarının etkilediği belirlenmiştir. Araştırma kapsamında görüşülen 64 üreticinin tarım satış kooperatifine üye/ortak olduğu tespit edilmiştir.

Tarım satış kooperatifine üye/ortak olan ve olmayan üreticilerin yaş, eğitim düzeyi, hane halkı büyüklükleri, çiftçilik ve pamuk deneyim yılının birbirine çok yakın olduğu Tablo 12’de görülmektedir. Aylık toplam gelir düzeyinin ise üye/ortak olan üreticilerde daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Her ne kadar arada fark olduğu gözlemlense de aylık toplam gelirin gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür (Tablo 12).

Tablo 12. Tarım Satış Kooperatifine Üye/Ortak’lık Durumu

	Tarım Satış Kooperatifi	
	Üye	Üye değil
Yaş(Yıl)	46.58	46.50
Eğitim(Yıl)	9.58	9.16
Hane Halkı Büyüklüğü(Kişi)	3.22	3.41
Aylık Toplam Gelir (TL)	5123.44	4804.69
Çiftçilik Deneyim Yılı	27.06	28.97
Pamuk Deneyim Yılı	27.16	28.13
Sahip Olunan Toplam Arazi(dekar)*	251.95	141.50
Toplam Pamuk Alanı(dekar)*	211.72	138.69

*Mann-Whitney U testine göre gruplar arasındaki fark $p < 0,05$ için anlamlıdır.

Araştırma kapsamında görüşülen 54 üreticinin tarım kredi kooperatifine üye/ortak olduğu tespit edilmiştir.

Tarım kredi kooperatifine üye/ortak olan ve olmayan üreticilerin yaş, eğitim düzeyi, hane halkı büyüklükleri, çiftçilik ve pamuk deneyim yılının birbirine çok yakın olduğu Tablo 13’de görülmektedir.

Aylık gelir ve sahip olunan arazi miktarı incelendiğinde, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Toplam pamuk alanının ise kooperatife üye/ortak olan üreticilerde

daha geniş olduğu dikkati çekmektedir. Fakat bu fark, istatistiksel olarak gruplar arasında fark yaratmamıştır (Tablo 13).

Tablo 13. Tarım Kredi Kooperatifine Üye/Ortak'lık Durumu

	Tarım Kredi Kooperatifi	
	Üye	Üye değil
Yaş(Yıl)	46.41	46.74
Eğitim(Yıl)	9.59	9.24
Hane Halkı Büyüklüğü(Kişi)	3.20	3.38
Aylık Toplam Gelir (TL)**	5385.19	4544.05
Çiftçilik Deneyim Yılı	27.46	28.00
Pamuk Deneyim Yılı	27.57	27.36
Sahip Olunan Toplam Arazi(dekar)**	263.85	152.50
Toplam Pamuk Alanı(dekar)	220.00	145.43

**Mann-Whitney U testine göre gruplar arasındaki fark $p<0,10$ için anlamlıdır.

Araştırma kapsamında görüşülen 38 üreticinin Tarımsal kalkınma kooperatiflerine üye/ortak olduğu tespit edilmiştir.

Diğer kooperatiflere göre sayıca fazla olan ve neredeyse her köyde bulunan ve çok amaçlı olan tarımsal kalkınma kooperatiflerine üye/ortak olan üretici sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Tarımsal kalkınma kooperatiflerine üye/ortak olmayı etkileyen faktörlerin sahip olunan arazi miktarı ve pamuk alanını olduğu belirlenmiştir (Tablo 14).

Tablo 14. Tarımsal Kalkınma Kooperatifine Üye/Ortak'lık Durumu

	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	
	Üye	Üye değil
Yaş(Yıl)	46.74	46.43
Eğitim(Yıl)	9.74	9.24
Hane Halkı Büyüklüğü(Kişi)	3.18	3.34
Aylık Toplam Gelir (TL)	5486.84	4709.48
Çiftçilik Deneyim Yılı	27.18	28.03
Pamuk Deneyim Yılı	27.34	27.57
Sahip Olunan Toplam Arazi(dekar)*	287.50	167.72
Toplam Pamuk Alanı(dekar)**	242.89	151.00

*Mann-Whitney U testine göre gruplar arasındaki fark $p<0,05$ için anlamlıdır.

**Mann-Whitney U testine göre gruplar arasındaki fark $p<0,10$ için anlamlıdır.

Bir örgütün başarısı ancak üyelerinin hizmetlerden memnuniyet düzeyleriyle ölçülebilir. Ancak bu durumda üyelerin örgütün faaliyetlerini bilmeleri, izlemeleri ve objektif değerlendirmeleri gerekmektedir (Sağlam, 2013).

Üreticilere üye oldukları örgütün başarı durumları sorulduğunda, %71.9'u üyesi olduğu örgütlerin başarılı olduğunu düşündüklerini, %25'i örgütün başarılı olmadığını, %3.1'i ise herhangi bir fikrinin olmadığını belirtmişlerdir (Tablo 15).

Tablo 15. Tarımsal Üretici Örgütlerinin başarılı olduğunu düşünüyor musunuz?

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	21	67.7	21	80.8	27	69.2	69	71.9
Hayır	8	25.8	4	15.4	12	30.8	24	25.0
Fikrim Yok	2	6.5	1	3.8	0	0.0	3	3.1

Araştırmaya katılan tüm üreticilere başarılı buldukları tarımsal üretici örgütleri sorulduğunda, üreticilerin büyük çoğunluğu (%77.1) “Ziraat Odası” yanıtını vermiştir. Sulama Kooperatifi, Tarım Kredi Kooperatifi ve Tarım Satış Kooperatifi de başarılı bulunan tarımsal üretici örgütleri arasında yer almaktadır (Tablo 16).

Tablo 16. Üreticilerin Başarılı Buldukları Tarımsal Üretici Örgütleri

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ziraat Odası	26	35.1	17	23.0	31	41.9	74	77.1
Sulama Kooperatifi	8	23.5	10	29.4	16	47.1	34	35.4
Tarım Kredi Kooperatifi	8	33.3	3	12.5	13	54.2	24	25.0
Tarım Satış Kooperatifi	8	36.4	6	27.3	8	36.4	22	22.9
Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	5	33.3	1	6.7	9	60.0	15	15.6

Üretici Birliği	1	12.5	0	0.0	7	87.5	8	8.3
Diğer	0	0.0	2	40.0	3	60.0	5	5.2

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Bu nedenle toplam %100'ü aşmaktadır.

Üreticilerin tarımsal üretici örgütlerini başarılı bulmalarını etkileyen faktörler incelenirken yaş, eğitim, hane halkı büyüklüğü, aylık toplam gelir, çiftçilik deneyim yılı, pamuk deneyim yılı vb. değişkenler ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında görüşülen üreticilerden 74'ü ziraat odasını başarılı bulduğunu belirtmiştir. Üreticilerin ziraat odasını başarılı bulup bulmamasını etkileyen faktörler incelendiğinde, ele alınan değişkenlerden hiç birinin başarı faktörünü etkilemediği tespit edilmiştir (Tablo 17).

Tablo 17. Üreticilerin Ziraat Odası'nı Başarılı Bulma Durumları

	Ziraat Odası	
	Başarılı	Başarılı Değil
Yaş(Yıl)	47.26	44.18
Eğitim(Yıl)	9.38	9.64
Hane Halkı Büyüklüğü(Kişi)	3.30	3.23
Aylık Toplam Gelir (TL)	4788.51	5786.36
Çiftçilik Deneyim Yılı	28.38	25.41
Pamuk Deneyim Yılı	28.09	25.41
Sahip Olunan Toplam Arazi(dekar)	219.70	199.77
Toplam Pamuk Alanı(dekar)	187.09	188.32

Araştırma kapsamında görüşülen üreticilerden 34'ü Sulama Kooperatifi'ni başarılı bulduğunu belirtmiştir. Ele alınan değişkenler incelendiğinde; aylık gelir, sahip olunan toplam arazi ve pamuk alanının istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı bir fark yarattığı tespit edilmiştir (Tablo 18).

Tablo 18. Üreticilerin Sulama Kooperatifi'ni Başarılı Bulma Durumları

Tablo 18. Üreticilerin Sulama Kooperatifi'ni Başarılı Bulma Durumları

	Sulama Kooperatifi	
	Başarılı	Başarılı Değil
Yaş(Yıl)	46.79	46.42
Eğitim(Yıl)	9.59	9.35
Hane Halkı Büyüklüğü(Kişi)	3.29	3.27
Aylık Toplam Gelir (TL)**	5941.18	4510.48
Çiftçilik Deneyim Yılı	27.65	27.73
Pamuk Deneyim Yılı	27.82	27.29
Sahip Olunan Toplam Arazi(dekar)*	263.03	188.87
Toplam Pamuk Alanı(dekar)*	234.12	161.74

*Mann-Whitney U testine göre gruplar arasındaki fark $p < 0,05$ için anlamlıdır.

**Mann-Whitney U testine göre gruplar arasındaki fark $p < 0,10$ için anlamlıdır.

Araştırma kapsamında görüşülen üreticilerden sadece 24'ü Tarım Kredi Kooperatifi'ni başarılı bulduğunu belirtmiştir. Ele alınan değişkenler incelendiğinde; hane halkı büyüklüğü ve sahip olunan toplam arazi miktarının istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Tablo 19).

Tablo 19. Üreticilerin Tarım Kredi Kooperatifi'ni Başarılı Bulma Durumları

	Tarım Kredi Kooperatifi	
	Başarılı	Başarılı Değil
Yaş(Yıl)	46.12	46.69
Eğitim(Yıl)	9.50	9.42
Hane Halkı Büyüklüğü(Kişi)*	2.79	3.44
Aylık Toplam Gelir (TL)	5854.17	4738.19
Çiftçilik Deneyim Yılı	27.46	27.78
Pamuk Deneyim Yılı	27.71	27.40
Sahip Olunan Toplam Arazi(dekar)**	310.00	183.51
Toplam Pamuk Alanı(dekar)	243.54	168.65

*Mann-Whitney U testine göre gruplar arasındaki fark $p < 0,05$ için anlamlıdır.

**Mann-Whitney U testine göre gruplar arasındaki fark $p < 0,10$ için anlamlıdır.

Araştırma kapsamında görüşülen üreticilerden 22'si ise, Tarım Satış Kooperatiflerini başarılı bulduğunu belirtmiştir. Üreticilerin Tarım Satış Kooperatiflerini başarılı bulup bulmamasını etkileyen faktörler incelendiğinde, ele alınan değişkenlerden hiç birinin başarı faktörünü etkilemediği görülmüştür (Tablo 20).

Tablo 20. Üreticilerin Tarım Satış Kooperatifi'ni Başarılı Bulma Durumları

	Tarım Satış Kooperatifi	
	Başarılı	Başarılı Değil
Yaş(Yıl)	43.77	47.38
Eğitim(Yıl)	9.41	9.45
Hane Halkı Büyüklüğü(Kişi)	3.09	3.34
Aylık Toplam Gelir (TL)	4875.00	5059.46
Çiftçilik Deneyim Yılı	24.45	28.66
Pamuk Deneyim Yılı	24.73	28.30
Sahip Olunan Toplam Arazi(dekar)	204.09	218.42
Toplam Pamuk Alanı(dekar)	184.09	188.35

Araştırma bölgesinde Tarım Satış Kooperatifinin etkinliğinin yoğun olduğu bilinen TARİŞ'in, son yıllarda etkinliğini kaybettiği, üreticiler tarafından beyan edilmiştir. TARİŞ'in etkinliğini kaybetmesiyle birlikte, pamuk üreticileri tüccara mecbur kalarak, büyük sorunlar yaşamakta olduklarını belirtmişlerdir. Özellikle son zamanlarda üreticilerin büyük bir çoğunluğu TARİŞ'i başarılı bulmadıklarını belirtmiştir.

Araştırma kapsamında görüşülen üreticilerden sadece 15'i Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'ni başarılı bulduğunu belirtmiştir. Üreticilerin Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerini başarılı bulup bulmamasını etkileyen faktörler incelendiğinde, ele alınan değişkenlerden hiç birinin başarı faktörünü etkilemediği dikkati çekmiştir (Tablo 21). Aylık toplam gelir

Tablo 21. Üreticilerin Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'ni Başarılı Bulma Durumları

	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	
	Başarılı	Başarılı Değil
Yaş(Yıl)	49.33	46.04
Eğitim(Yıl)	9.07	9.51
Hane Halkı Büyüklüğü(Kişi)	3.53	3.23
Aylık Toplam Gelir (TL)	5566.67	4915.43
Çiftçilik Deneyim Yılı	30.40	27.20
Pamuk Deneyim Yılı	30.80	26.86
Sahip Olunan Toplam Arazi(dekar)	231.87	212.04
Toplam Pamuk Alanı(dekar)	197.00	185.59

durumu incelendiğinde ise tarımsal kalkınma kooperatiflerini başarılı bulanların başarılı bulmayanlara göre gelirlerinin daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Fakat, yapılan istatistiksel analizler sonucunda, gelir faktörünün gruplar arasında fark yaratmadığı görülmüştür.

2.3. Aydın İlinde Pamuk Üreten İşletmecilerin Tarımsal Örgütlerden Beklentileri ve Sorunları

Üreticilerin herhangi bir tarımsal örgütten beklentilerinin neler olduğunu ortaya koyabilmek için “iyi bir örgüt nasıl olmalı?” ve “size ne tür hizmetler sunmalı?” şeklinde sorular sorulmuştur. Buna göre; 45 üretici “Üyelerinin gelirini arttırmalı” ifadesine katıldığını belirtirken, teknik bilgi ve eğitim vermesi gerektiğini belirten üretici sayısı sadece 32’dir (Tablo 22).

Tablo 22. Üreticilerin Tarımsal örgütlerden beklentileri

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Üyelerinin gelirini arttırmalı	8	17.8	10	22.2	27	60.0	45	46.9
Üyelerinin gelirini arttırmalı, üyelerinin ürünlerini pazarlamalı ve düşük fiyattan girdi sağlamalı	15	34.9	10	23.3	18	41.9	43	44.8
Üyelerinin ürünlerini pazarlamalı ve düşük fiyattan girdi temini	7	21.2	5	15.2	21	63.6	33	34.4
Teknik bilgi ve eğitim	8	25.0	7	21.9	17	53.1	32	33.3

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Bu nedenle toplam %100’ü aşmaktadır.

Araştırma sonucuna göre üreticilerin büyük çoğunluğunun bir örgütten beklentilerinin, gelirlerini arttırmaları ve düşük fiyata girdi temini olduğu söylenebilir. Aslında üreticilerin bu beklentilerinin, tüm tarımsal örgütlerin birer görevi olduğu açıktır.

Örneğin tarımsal bir örgüt olan tarım kredi kooperatiflerinin amacı üyelerine olabildiğince ucuz ve yeterli kredi sağlamaktır (Mülayim, 2010). Hali hazırda tarım kredi kooperatifine üye olan üreticilerinde kooperatiften beklentisi ucuz ve yeterli kredi alabilmektir. Bu nedenle üreticilerin tarımsal örgütlerden beklentilerinin örgütlerin asli görevlerinden başka bir şey olmadığı çok açıktır.

Üretici örgütlerinin faaliyetlerini uzun süre devam ettirebilmeleri ve verimli çalışabilmeleri için üyelerinin beklentilerini ne ölçüde karşılayabildikleri çok önemlidir (Karlı ve Çelik, 2003). Örgütler kendilerinden bekleneni karşılayabildikleri oranda güçlü ve güvenilir bir örgüt olarak faaliyetlerine devam edebilirler (Terin, 2008).

Araştırma kapsamında görüşülen üreticilere tarımsal üretici örgütlerinin en önemli sorunlarının ne olduğu sorulmuştur. Üreticilere göre yönetim ve finansman sorununun en önemli sorunların başında geldiği; bunu eğitim ve denetim sorununun takip ettiği görülmüştür (Tablo 23). Terin'in 2008 yılında Uşak ilinde yaptığı benzer bir çalışmada da, üreticilerin en önemli gördükleri sorunların başında yönetim ve finansman

Tablo 23. Tarımsal Üretici Örgütlerinin Sorunları

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yönetim sorunları	11	25.6	11	25.6	21	48.8	43	44.8
Finansman	11	36.7	12	40.0	7	23.3	30	31.3
Eğitim	7	30.4	3	13.0	13	56.5	23	24.0
Denetim	4	20.0	6	30.0	10	50.0	20	20.8
Üst örgütlenme	2	12.5	4	25.0	10	62.5	16	16.7
Mevzuat	3	20.0	4	26.7	8	53.3	15	15.6

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Bu nedenle toplam %100'ü aşmaktadır.

sorunun geldiği belirtilmiştir (Terin, 2008).

Araştırma kapsamında görüşülen üreticiler, tarımsal üretici örgütlerinin denetim sorunu olduğunu düşünmektedir. Bu kapsamda, üreticilere tarımsal üretici örgütlerini kim/kimler denetlemelidir diye sorulmuştur. Buna göre, üreticilerin tarımsal üretici örgütlerinin yalnızca devlet tarafından denetlenmesi görüşünde oldukları görülmüştür (Tablo 24).

Tablo 24. Tarımsal Üretici Örgütlerini sizce kim denetlemelidir?

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sadece devlet denetlemelidir.	15	48.4	9	34.6	15	38.5	39	40.6
Sadece bağımsız kuruluşlar denetlemelidir	8	25.8	10	38.5	10	25.6	28	29.2
Sadece denetim kurulu denetlemelidir.	7	22.6	5	19.2	8	20.5	20	20.8
Sadece üst örgütler denetlemelidir.	1	3.2	2	7.7	4	10.3	7	7.3
İç denetimi kendi organları, dış denetimi devlet yapmalıdır	0	0.0	0	0.0	2	5.1	2	2.1

SONUÇ

Örgütlenme, kelime anlamı ile; ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kişilerin veya kurumların oluşturduğu birliktelik anlamına gelmektedir. Tarımsal üretici örgütü ise; üyelerin/ortakların kurduğu ve yönetimde söz sahibi olduğu ve ortakların

menfaatlerini gözeten bir kuruluştur. Tarımsal üretici örgütlenmesinde öncelikli ve en önemli faktör üreticilerin üyesi ya da ortağı oldukları örgütün tanımını bilmeleridir.

Araştırma kapsamında görüşülen üreticilerin % 86.5'i üretici örgütü tanımını bilmesine karşılık hala % 13.6'lık bir kısım üretici örgütü tanımını bilmemekte ya da fikir beyan etmemektedir. Bu kapsamda üreticilerin eğitim ve yayım çalışmalarına gereken önem verilerek örgütlenmenin önemi ve anlamını kavramalarının sağlanması gerekmektedir.

Ayrıca, üreticilerin büyük çoğunluğu örgütlerin bir şekilde kendilerine avantaj sağladığını belirtirken, %11.5'inin avantaj sağlamadığını belirtmeleri dikkati çekmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen işletmelerdeki üreticilerin hepsinin herhangi bir tarımsal örgüte üye/ortak oldukları saptanmıştır. İşletme büyüklükleri, eğitim ve yaş ile üreticilerin örgütlere üye olma ilişkisi incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Üreticilerin ortalama üyelik/ortaklık süreleri 23.60 yıldır. Bu durum, üreticilerin tarımsal faaliyete başlamalarıyla birlikte tarımsal örgütlere de üye olduklarını göstermektedir.

Üreticilerin tarımsal üretici örgütlerine ortak olma sebepleri incelendiğinde ise, ekonomik faktörlerin ön plana çıktığı dikkati çekmektedir. Üreticilerin %66'sı tarımsal üretici örgütlerine ortak olurken ana sözleşmeyi okuduğunu ifade etmiştir. Ana sözleşmeyi okuma durumunu, eğitimin ve sahip olunan toplam arazi miktarı ile pamuk alanının etkilediği görülmüştür.

Ankete katılan üreticilerin %82.3'ünü sulama kooperatifine, %66.7'sinin tarım satış kooperatifine üye/ortak olduğu görülmüştür.

Genel olarak üreticilerin örgütlenme durumları incelendiğinde; örgütlenme düzeyinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Üreticilerin %71.9'u üye oldukları örgütlerin başarılı olduğunu düşünmektedir. Örgüt bazında durum incelendiğinde ise; üreticilerin %77.1'i ziraat odasını başarılı bulurken, yalnızca %22.9'u Tarım Satış

Kooperatiflerini başarılı bulmaktadır. Üreticiler TARİŞ'in, son yıllarda etkinliğini kaybettiğini belirtmişlerdir.

TARİŞ'in bölgede etkinliğinin artırılması pamuk ekiminin sürdürülebilirliği açısından son derece önem taşımaktadır. Üreticiler tarımsal üretici örgütlerinden pazarlama faaliyetlerini arttırmasını, daha düşük fiyatta girdi sağlamalarını ve daha çok gelir arttırıcı diğer faaliyetlerde bulunmalarını beklemektedirler. Bu kapsamda tarımsal üretici örgütlerinin en önemli sorunlarının; yönetim, finansman ve eğitim olduğunu düşünmektedirler ve tarımsal üretici örgütlerini sadece devletin denetlemesi gerektiği görüşünde olanların oranı genel olarak yüksektir.

Araştırma sonuçlarına göre, bölgede tarımsal üretici örgütlerine üyelik yüksek olsa da, bu durumun azalmaması ve örgütlerin etkinliğinin artırılması için, özellikle gençlere yönelik eğitim ve yayım faaliyetleri ve teşvik edici programlar düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

Acar, İ., Yıldırım, İ., (2000), "Mandıra İşleten Dönerdere Tarımsal Kalkınma Kooperatifine Ortak İşletmelerin Ekonomik Analizi", Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi (J.Agric. Sci.), 2000, 10(1):61-70.

Aksoy, E., Dölekoğlu, T., (2003), "Dünya'da ve Türkiye'de Organik Pamuk Üretim ve Ticareti", Türkiye VI. Pamuk, Tekstil Ve Konfeksiyon Sempozyumu Bildirileri, 24-25 Nisan 2003, Antalya.

Aktaş, E., (2006), "Çukurova Bölgesi'nde Pamuk Arz Duyarlılığının Tahmini Üzerine Bir Çalışma", Munich Personal RePEc Archive, <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/8648/> (erişim tarihi: ekim 2017)

Anonim 2017a, T.C. Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü 2015 Pamuk Raporu, (<http://koop.gtb.gov.tr>, 20.04.2017)

Anonim 2017b, T.C. Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü 2015 Pamuk Raporu, (<http://koop.gtb.gov.tr>, 20.04.2017)

Can, N., (2002), “Örgütlenme Gereksinimi ve Önemi”, Eğilim ve Bilim 2002, Cilt 27, Sayı 125 (74-78).

Çıkmın, A., Yercan. M., (1995), “Tarımda üretici örgütlenmesi”, Türkiye Ziraat Müh. IV. Teknik Kongresi. TOBB. Ziraat Mühendisleri Odası. Ankara.

Everest, B., (2015), “Tarım Kredi Kooperatiflerinde Ortakların Kooperatifçilik İlkelerini Algılamaları Ve Yönetime Katılmalarını Etkileyen Faktörlerin Analizi Üzerine Bir Araştırma: Balıkesir Bölge Birliği Örneği”, Basılmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir

Gençer, O., Özüdoğru, T., Kaynak, M., Yılmaz, A., Ören, N., (2004), “Türkiye’de Pamuk Üretimi ve Sorunları”, Çukurova Üniversitesi Pamuk Araştırma ve Uygulama Merkezi, 01330-Adana

Gönlügür, A., (2015), “Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde Yönetime Katılımı Etkileyen Faktörler: Aydın İli Ör-Koop Örneği”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa

Işın, F., Işın, Ş., Uzmay, A., (2009), “Economic analysis of cotton production and adoption of harvest mechanization: A case study of the Aegean Region of Turkey”, Journal of Food, Agriculture & Environment Vol.7 (2) : 387-393. 2009.

İnan, H., (2008), “Türkiye’de Tarımsal Kooperatifçilik ve AB Modeli”, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın no:2008-73, İstanbul

Karaca, A., Gültek, A., İntişah, A., S., Engürülü, A., Karlioğlu, A., Türkiye’de Tarım Sigortaları Uygulamaları,(www.zmo.org.tr, 18.10.2015)

Karlı, B., Çelik, Y., (2003), GAP Alanındaki Tarım Kooperatifleri

ve Diğer Çiftçi Örgütlerinin Bölge Kalkınmasındaki Etkinliği, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayın.

Kıllı, F., Bölek, Y., (2004), “Kahramanmaraş Pamuk Üretiminin Türkiye Üzerindeki Yeri”, Hammaddeye İlişkin Tekstilci Sorunları, Kahramanmaraş Sempozyumu, 1265.

Miran, B., Abay, C., Günden, C., (2002), “Pamukta Girdi Talebi: Menemen Örneği”, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2002, 39 (3): 88-95 ISSN 1018-8851

Mülayim, Z., G., (2010), Kooperatifçilik. Yetkin Basımevi Yayınları. Ankara.

Özüdoğru, T., (2003), “Pamuk Durum ve Tahmini 2003/2023”, Türkiye V1. Pamuk, Tekstil Ve Konfeksiyon Sempozyumu Bildirileri, 24-25 Nisan 2003, Antalya.

Özüdoğru, T., Miran, B., (2015), “Türkiye’de Farklı Destekleme Politikalarının Pamuk Arzı Üzerine Etkileri”, Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 2.

Sağlam, U., (2013), “Uşak İlinde Tarımsal Üretici Örgütlenmesi ve Yapısal Sorunlar”, Basılmamış Doktora Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ

Terin, M., (2008), “Van İlindeki Tarım Üreticilerinin Örgütlenmeye Bakışı ve Örgütlenmeye İlişkin Sorunları”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Bölümü, Van

Terin, M., Ateş, H., (2010), “Çiftçilerin Örgütlenme Düzeyi ve Örgütlerden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Van İli Örneği”, Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 2010, 47 (3): 265-274 ISSN 1018 – 8851.

TGSD, (2015), Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği (http://www.tgsd.org.tr/assets/Uploads/TTSSTHG_SEKTR-RAPORU2015.pdf)(10.10.2017)

TUIK, (2017), Türkiye İstatistik Kurumu (<http://www.tuik.gov.tr/>)

PreIstatistikTablo.do?istab_id=58, 05.09.2017).

Turan, A., Mülayim, Z. G., (1994), “Süt Fabrikası İşleten Tonya ve Bütün Köylerini Kalkındırma Kooperatifinin Tarımsal Kooperatif İşletmeciliği Yönünden Analizi”, 94 Kooperatifçilik Yıllığı. Türk Kooperatifçilik Kurumu, Yay. No:85, s:34-45, Ankara.

UPK, (2016), “Ulusal Pamuk Konseyi” [http://www.upk.org.tr/User_Files/kitaplik/resim.pdf\(01.09.2017\)](http://www.upk.org.tr/User_Files/kitaplik/resim.pdf(01.09.2017)).

Uzmay, A., Adanacioğlu, H., (2009), “A study on whether maize for silage is an alternative to cotton farming in Izmir, Turkey: Gross margin and data envelopment analysis”, Journal of Food, Agriculture & Environment Vol.7 (3&4) : 603-608. 2009.

Uzmay, A., Işın F., Koyubenbe, N., (2009), “Farmers’ behaviors regarding the decrease in the area of cotton plantations of Turkey; Izmir case”, Spanish Journal of Agricultural Research, Vol 7 No. 2., 248-256.

Uzmay,A.,Işın,F.,Koyunbenbe,N.,(2006), “AB’nde ve Türkiye’de Pamukta Uygulanan Destekleme Politikalarının Karşılaştırılması,” VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, Antalya.